

**Hallituksen esitys eduskunnalle joukkoliikennelain
muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi joukkoliikennelakia. Lakiin lisättäisiin säännökset linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 181/2011 sekä asetuksen (EY) N:o 2006/204 muuttamisesta annetun asetuksen (jäljempänä EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskeva asetus) soveltamisesta Suomessa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että liikenteenharjoittajien tulisi luovuttaa liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja toimivaltaisille viranomaisille ja Liikennevirastolle.

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitettuja toimivaltaisia viranomaisia olisivat kuluttajiasiain ja Liikenteen turvallisuusvirasto (jäljempänä Trafi). Matkustajien yksittäisissä riita-asioissa toimivaltainen viranomainen olisi kuluttajamatkustajien osalta kuluttajariitalautakunta ja liikematkustajien osalta Trafi. Jälkimmäisessä tapauksessa seuraamus ase-

tuksen noudattamatta jättämisestä olisi Trafín kielto toimia vastoin asetuksen säännöksiä tai sen antama määräys muuttaa tai korjata tällainen toiminta asetuksen mukaiseksi. Kielon ja määräyksen tehosteeksi Trafi voisi asettaa uhkasakon. Kuluttajien osalta asetuksen noudattamatta jättämiseen voitaisiin soveltaa kuluttajansuojalainsäädäntöä.

Esitys sisältää myös ehdotuksen Trafín tehtävien laajentamisesta siten, että sillä olisi toimivalta nimetä asetuksen edellyttämät linja-autoterminaalit, joissa vammaisia ja liikuntarajoitteisia matkustajia avustetaan. Asetusta sovellettaisiin Suomen ja Venäjän sekä Suomen ja Norjan välisessä säännöllisessä linja-autoliikenteessä vasta 1 päivästä maaliskuuta 2021 lähtien. Asetuksen säännöksiä kuljettajien koulutuksen osalta sovellettaisiin 1 päivästä maaliskuuta 2018 lähtien.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2013.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
<i>Tietojen luovuttaminen</i>	6
2 EU:N LINJA-AUTOLIIKENTEEEN MATKUSTAJIEN OIKEUKSIA KOSKEVA ASETUS.....	6
3 EHDOTETUT MUUTOKSET	10
<i>EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitettut toimivaltaiset viranomaiset.....</i>	10
<i>Esityksen suhde lain laatulupausta koskeviin määräyksiin</i>	11
<i>Linja-autoasemien nimeäminen.....</i>	12
<i>Asetuksessa tarkoitettut seuraamukset ja muutoksenhaku</i>	12
<i>Siirtymäsäännökset Venäjän ja Norjan liikenteessä sekä koulutuksen järjestämisessä</i>	13
<i>Tietojen luovuttaminen</i>	13
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	13
5 ASIAN VALMISTELU	14
6 VOIMAANTULO.....	15
LAKIEHDOTUS	16
joukkoliikennelain muuttamisesta	16
LIITE	19
RINNAKKAISTEKSTIT	19
joukkoliikennelain muuttamisesta	19

PERUSTELUT

1 Nykytila

Matkustajien oikeudet

Linja-autoliikenteen harjoittamisesta säädetään kansallisesti joukkoliikennelaissa (869/2009). Kyseinen laki ei sisällä erikseen matkustajien oikeuksia koskevaa sääntelyä. Joukkoliikennelain 48 §:ään sisältyy kuitenkin linja-auton liikenneluvan haltijan tai liikenneluvan haltijoiden yhteenliittymän velvoite määrittellä tarjoamiensa liikennepalvelujen laatu (liikennepalveluja koskeva laatulupaus). Liikenneluvan haltijan on valvottava tämän liikennepalveluja koskevan laatulupauksensa toteutumista.

Liikennepalveluja koskevassa laatulupauksessa tulee määrittellä ainakin seuraavat asiat: 1. tarjottavat liikennepalvelut, 2. palveluista sekä niiden muutoksista ja peruutuksista tiedottaminen, 3. käytössä olevat liput ja niiden hinnat, 4. informaatio- ja lippujärjestelmiin kuulumisen, 5. käytössä olevat ajoneuvot, niiden mahdollinen matalalattiaisuus ja varusteet, jotka helpottavat matkustajan autoon pääsyä, 6. asiakastytyväisyyden mittaaminen, 7. valitusten käsittely, hinnan palautus, sopimuksen purku ja vahingonkorvaukset, 8. vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien käytettävissä olevat palvelut, heidän avustamisensa, siitä tiedottaminen sekä muu eri väestöryhmien tarpeiden huomioon ottaminen.

Liikenneluvan haltijan tai liikenneluvan haltijoiden yhteenliittymän on julkaistava liikennepalveluja koskeva laatulupauksensa Internet-sivuillaan. Laatulupauksen tulee olla myös muulla tavalla helposti ja ilman korvausta yleisön ja matkustajien saatavilla.

Toimivaltainen viranomainen ja liikenteenharjoittaja voivat julkisia palveluhankintoja koskevassa sopimuksessa kuitenkin sopia, että toimivaltainen viranomainen vastaa liikennepalveluja koskevan laatulupauksen tekemisestä, julkaisemisesta ja toteuttamisen val-

vonnasta sopimuksen mukaisen liikenteen osalta.

Laatulupausta koskeva määräys velvoittaa kaikkia linja-autoliikenneluvan haltijoita riippumatta lupatyypistä ja siitä, millaista liikennettä luvan haltija harjoittaa.

Velvoite julkaista laatulupauksia tuli voimaan vuoden 2011 lopussa. Liikenteenharjoittajat tai heidän yhteenliittymänsä ovat pääsääntöisesti laatineet ja julkaisseet laatulupauksia. Varmuutta siitä, täyttävätkö laatulupaukset kaikki joukkoliikennelain vaatimukset tai kokemuksia siitä, miten laatulupaukset ovat toimineet, ei kuitenkaan vielä ole.

Joukkoliikennelaki sisältää myös viranomaisen liikennesuunnittelun periaatteen, jonka mukaan toimivaltaisten viranomaisten tulee suunnitella joukkoliikenteen palvelut ottaen huomioon eri väestöryhmien kuten lasten, nuorten, naisten, miesten, vanhusten ja vammaisten tarpeet.

Tällä on merkitystä erityisesti vammaisten matkustajien oikeuksien toteutumisen kannalta.

Suuri osa linja-autoliikennettä koskevasta sääntelystä on suoraan sovellettavaa Euroopan unionin lainsäädäntöä. Joukkoliikennelaki täydentää Euroopan parlamentin ja neuvoston rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annettua asetusta (jäljempänä palvelusopimusasetusta). Linja-autoliikenteen alalle pääsyn edellytyksistä säädetään maantieliikenteen harjoittajan ammatin harjoittamisen edellytyksiä koskevista yhteisistä säännöistä ja neuvoston direktiivin 96/26/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa N:o 1071/2009. Kansainvälisestä linja-autoliikenteestä säädetään kansainvälisen linja-autoliikenteen markkinoille pääsyä koskevista yhteisistä säännöistä ja asetuksen (EY) N:o 561/2006 muuttamisesta annetussa Eu-

roopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 1073/2009. Tilausliikenteestä Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja eräiden muiden valtioiden välillä säädetään linja-autolla harjoitettavaa satunnaista kansainvälistä matkustajaliikennettä koskevan sopimuksen (Interbus-sopimuksen) tekemisestä tehdyssä neuvoston päätöksessä 2002/917/EY. Lisäksi linja-autoliikenteestä säädetään joissakin kansainvälisissä sopimuksissa kuten kansainvälisestä tieliikenteestä Suomen tasavallan hallituksen ja Venäjän federaation hallituksen välillä tehdyssä sopimuksessa.

Vaikeavammaisten henkilöiden oikeudesta kuljetuspalveluihin säädetään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987, jäljempänä vammaispalvelulain) ja asetuksen (759/1987) nojalla. Vaikeavammaisilla henkilöillä on oikeus saada kohtuullisia kuljetuspalveluja niihin liittyvine saattajapalveluineen asuinkunnan tai lähikunnan alueella. Velvoite järjestää kuljetuspalveluja kohdistuu kuitenkin kuntaan eikä liikenteenharjoittajaan. Vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Kuljetuspalvelujen määrä on rajoitettu välttämättömyyden työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi 18 yhdensuuntaiseen matkaan kuu-kaudessa.

Vammaisten ja liikkumisrajoitteisten henkilöiden liikkumisoikeuksia pyritään turvaamaan myös laissa kehitysvammaisten erityis- huollosta (519/1977) ja sitä täydentävässä asetuksessa sekä sosiaalihuoltolaissa (710/1982) ja sen nojalla annetussa asetuksessa (607/1983). Kyseisiin säädöksiin liittyvät määräykset eivät kuitenkaan ole yhtä velvoittavia kuntaa kohtaan kuin edellä mainitut vammaispalvelulain määräykset.

Moottoriajoneuvon liikenteeseen käyttämisestä aiheutuneet henkilövahingot ja tietyin

rajoituksin myös omaisuusvahingot korvataan ensisijaisesti liikennevakuutuslain (279/1959) mukaisista liikennevakuutuksista. Matkatavaroiden osalta matkustajan oikeus korvaukseen riippuu onnettomuustyyppistä. Liikennevakuutuslain 5 §:n 4 kohdan mukaan vakuutus kattaa moottoriajoneuvossa olevan omaisuuden vain matkustajan yllä tai mukana olleiden pukimien tai muiden henkilökohtaisten käyttöesineiden vahingoittumisen osalta. Lastista ei makseta korvausta.

Muut matkatavarat ja lasti voivat kuitenkin tulla korvattaviksi liikennevahinkoon syyllisen moottoriajoneuvon liikennevakuutuksesta liikennevakuutuslain 8 §:n mukaisesti, jos kyse on esimerkiksi kahden moottoriajoneuvon välisestä liikennevahingosta. Liikennevakuutuslain soveltamisen ohella kysymykseen voi yksittäistapauksessa kuitenkin tulla paitsi oikeus korvaukseen matkustajan henkilökohtaisen vakuutuksen perusteella myös vahingonkorvauslain (412/1974) säännösten soveltaminen linja-autoyrittäjää vastaan.

Kuluttajansuojalain (38/1978) mukaan kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen tai tässä laissa mainitun palvelun pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Kuluttajana ei siten pidetä luonnollista henkilöä, jonka käyttämän hyödykkeen tai palvelun, kuten matkan, hankkii joku muu taho kuin kuluttaja itse elinkeinotoimintaansa liittyen.

Kuluttajansuojalain markkinointia ja sopimusehtoja koskevaa sääntelyä sovelletaan myös linja-autoliikenteeseen. Kuluttajasi- amies valvoo matkustajapalvelujen markkinointia kuluttajille, menettelyjä asiakassuh- teissa sekä sopimusehtojen kohtuullisuutta. Mikäli näissä havaitaan esimerkiksi kulutta- jilta saatujen ilmoitusten tai kuluttaja- asiamiehen havaintojen perusteella asetuksen vastaisia menettelyjä tai sopimusehtoja, kuluttaja-asiamiehellä on useita eri keinoja käytössään. Ensisijaisesti pyritään siihen, että yhtiö lopettaa tai muuttaa lainvastaisen menettelytavan vapaaehtoisesti. Yritykseltä voi- daan pyytää selvitys siitä, miten se aikoo kor- jata havaitun rikkeen tai yritys pyydetään neuvotteluun, jossa pyritään sopimaan menettelytavan lopettamisesta tai muuttamisesta. Yritykseltä voidaan myös pyytää kirjalli-

nen sitoumus siitä, että se lopettaa tai muuttaa lainvastaisen menettelyn sovitulla tai vaaditulla tavalla.

Jos asia ei korjaannu näillä toimin tai jos rikkomus on selkeä ja/tai toistuva, kuluttaja-asiamies voi viedä asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi tai selkeissä perusasioissa antaa itse kiellon jatkaa lainvastaista menettelyä. Sekä markkinaoikeus että kuluttaja-asiamies voivat asettaa kieltopäätöksensä tueksi uhkasakon. Jos yritys kieltopäätöksestä huolimatta jatkaa lainvastaista menettelyä, kuluttaja-asiamies voi hakea markkinaoikeudesta uhkasakon asettamista maksuun. Markkinaoikeuden päätöksestä voivat molemmat osapuolet hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Kuluttaja-asiamiehen kieltopäätöksestä ei voi valittaa, mutta se raukeaa, jos yritys vastustaa sitä kahdeksan päivän kuluessa. Silloin kuluttaja-asiamies vie asian markkinaoikeuteen ja hakee kieltopäätöksensä vahvistamista sieltä.

Kuluttaja-asiamies voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jos yrityksen menettely on tarpeen estää kiireellisesti, esimerkiksi asian laajuuden tai sen nopean vaikutuksen vuoksi. Väliaikainen kiello tulee voimaan heti, mutta asia on vietävä kolmen päivän kuluessa markkinaoikeuden vahvistettavaksi, ja siellä se on käsiteltävä viimeistään kahdeksantena päivänä hakemuksen saapumisen jälkeen.

Matkustajan oikeudet sopimusrikkomustapauksessa, kuten matkan viivästyessä tai suorituksen ollessa virheellinen, määräytyvät yleisten sopimusoikeuden periaatteiden mukaan. Esimerkiksi viivästystapauksissa matkustajalla on tapauksessa riippuen käytettävissään seuraavat seuraamukset: oikeus pidättyä maksusta, oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä, oikeus vaatia vahingonkorvausta ja oikeus purkaa sopimus. Matkustajalle viivästyksestä aiheutunut vahinko on korvattava, ellei liikenteenharjoittaja osoita menetelleensä huolellisesti. Virhetapauksissa matkustajalla on puolestaan oikeus pidättyä maksusta, oikeus vaatia virheen oikaisua tai uutta suoritusta, oikeus hinnanalennukseen, oikeus vahingonkorvaukseen ja oikeus purkaa sopimus.

Kuluttajariitalautakunta on ratkaissut myös tapauksia, joissa matkustaja on vaatinut korvausta vahingosta, joka on aiheutunut siitä,

ettei linja-auton aikataulun mukainen vuoro ole saapunut. Näissä tapauksissa matkustusaikeissa linja-autoa odottava matkustaja on rinnastettu sopimuksen jo tehneeseen tai sopimuksesta neuvottelevaan matkustajaan.

Jos matkustaja on kuluttaja, hänellä on mahdollisuus viedä matkaa koskeva riita-asia kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi joka antaa kuluttajariitalautakunnasta annetun lain (8/2007) 2§:n nojalla ratkaisusuosituksia yksittäisiin elinkeinoharjoittajan ja kuluttajan välisiin erimielisyyksiin. Mikäli kurinpidollisista syistä (esimerkiksi kuluttajariitalautakunnan päätösten noudattamisen vahvistamiseksi) tai ennakkoratkaisujen saamiseksi on tarpeen, kuluttaja-asiamies voi tehdä päätöksen avustaa yksittäistä kuluttajaa tuomioistuimessa tämän riita-asiassa. Kriteerinä on aina kuitenkin kuluttajien yleinen etu, ei ratkaisun saaminen itse yksittäiseen riitaan. Kuluttaja-asiamies voi myös laittaa vireille ryhmävalituksen kuluttajariitalautakunnassa, tarvittaessa oma-aloitteisesti, jolloin samankaltaisia riita-asioita voidaan käsitellä yhtenä tapauksena. Kuluttaja-asiamies voi myös nostaa ryhmäkanteen.

Vuonna 2010 kuluttajariitalautakuntaan saapui lautakunnan diaaritietojen mukaan bussiliikenteestä arviolta 7 ratkaisupyyntöä riita-asiassa. Niistä 3 ratkaistiin lautakunnan päätöksellä, 2 päättyi hakijan luopumiseen riita-asiastaan, 1 asia sovittiin ja 1 siirrettiin muulle viranomaiselle. Vuonna 2011 vastavia asioita saapui 6, joista 3 ratkaistiin lautakunnan päätöksellä, 1 jätettiin käsittelemättä toimivaltaan kuulumattomana, 1 päättyi hakijan luopumiseen riita-asiastaan ja 1 päättyi siirtoon muulle viranomaiselle. Vuonna 2012 vastavia ratkaisupyyntöjä tuli 2 kappaletta.

Täytäntöönpanokelpoisen päätöksen riita-asioissa tekee kuitenkin kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n nojalla se yleinen alioikeus, jonka tuomiopiirissä kuluttajan asuinpaikka on.

Jos matkustaja on liikematkustaja tai hän matkustaa esimerkiksi jonkin yhdistyksen, kuten vammaisjärjestön maksamana, hän ei voi vedota kuluttajaviranomaisiin ja pyytää kuluttajariitalautakunnalta ratkaisusuositusta vaan matkaa koskeva riita-asia on ratkaistava yleisessä alioikeudessa.

Muiden liikennemuotojen osalta voi mainita, että sekä rautatie- että lentoliikenteessä Kuluttaja-asiamies ja Trafi valvovat kumpikin toimivaltansa puitteissa asetuksen täytäntöönpanoa Suomessa. Trafi valvoo asetusta muun muassa rautatieturvallisuuden sekä lentoturvallisuusmääräysten kannalta ja kuluttaja-asiamies valvoo lentoyhtiöiden menettelyjen asetuksenmukaisuutta kuluttajakollektiivin kannalta kuluttaja-asiamiehen käytössä olevien valvontakeinojen ja menettelytapojen mukaisesti. Epäsuorasti kuluttaja-asiamiehen kollektiivivalvonnassaan toteuttamista toimenpiteistä on katsottu olleen hyötyä myös liikematkustajille. Kaikkia matkustajia on hyödyttänyt esimerkiksi matkustajatiedotteessa annettavien tietojen korjaaminen asetuksen mukaisiksi. Kuluttaja-asiamies tekee tarkoituksenmukaista yhteistyötä Trafin kanssa sen varmistamiseksi, että asetusta valvovat viranomaiset Suomessa tulkitsisivat asetusta samalla tavalla. Lentoliikenteen osalta kumpikin viranomainen osallistuu myös osaltaan Euroopan komission koordinoimaan asetusta valvovien viranomaisten yhteistyöhön.

Lentoliikenteessä kuluttajariitalautakunta antaa ratkaisusuosituksia yksittäisissä asetuksen soveltamisessa koskevilla kuluttajamatkustajien riita-asioissa ja Trafi liikematkustajia koskevilla riita-asioissa. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa saman lennon peruuttamisesta tai myöhästymisestä valittavista matkustajista osa pyytää ratkaisusuositusta kuluttajariitalautakunnalta ja osa lentoliikennettä valvovalta viranomaiselta, Trafilta. Matkustajan luokittelulla kuluttaja- tai liikematkustajaksi ei kuitenkaan ole merkitystä peruuttamisen tai myöhästymisen oikeutuksen (tai korvattavuuden) arvioinnissa. Matkustajien tasapuolisen ja oikeudenmukaisen kohtelun näkökulmasta viranomaistahot pyrkivät päättämään omista ratkaisuisaan samaan tulokseen. Yksittäisten riita-asioiden käsittely Trafissa on kuitenkin koettu ongelmalliseksi koska Trafin tehtäviin ei muuten ole kuulunut yleisen sopimusoikeuden soveltaminen riitatapauksissa ja resurssit ovat olleet niukat. Ratkaisusuositusten käsittely Trafissa on käytännössä edellyttänyt monien eri asiantuntijoiden työn koordinoimista. Trafin mukaan sen ja kuluttajariitalautakunnan väli-

sestä tiedonvaihdoista huolimatta matkustajien yhdenvertaista kohtelua ei ole vielä välttämättä pystytty takaamaan.

Trafiin tulleita lentoliikenteen liikematkustajia koskevia riitatapauksia on vuosittain kuitenkin vain noin 35 – 45 tapauksia. Näistäkin tapauksista useiden on todettu kuuluvan kuluttajaviranomaisille, minkä vuoksi ne on siirretty kuluttajariitalautakunnalle käsitteilyyn. Trafi käsittelee siten vuosittain alle kaksikymmentä liikematkustajien pyyntöä ratkaisusuosituksiksi. Vammaisten matkustajien pyyntöjä on ratkaistu vuosittain muutama kappale.

Tietojen luovuttaminen

Joukkoliikennelain 57 § koskee tietojen luovuttamista viranomaiselle. Säännöksen 1 momentin mukaan liikenne- ja viestintäministeriöllä on oikeus saada liikenteenharjoittajalta tietoja liikenteen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää sekä liikenteenharjoittajan taloutta koskevia tietoja valtakunnallisen liikenteen palvelutason määrittelyä sekä tilastointia ja tutkimusta varten. Säännös ei velvoita liikenteenharjoittajia toimittamaan näitä tietoja Liikennevirastolle, jonka tehtäviin tutkimus ja tilastointi paremmin soveltuisi. Säännöksen mukaan liikenteen reitti- ja aikataulutietoja on tarvittaessa luovutettava liikennepalveluista tiedottamista varten toimivaltaisille viranomaisille. Se ei kuitenkaan velvoita liikenteenharjoittajaa toimittamaan reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja toimivaltaisille viranomaisille tai Liikennevirastolle valtakunnalliseen joukkoliikenteen koontitietokantaa varten. Liikennevirasto ylläpitää avointa, valtakunnallista joukkoliikenteen koontitietokantaa ja tarkoituksena on, että se sisältäisi mahdollisimman kattavasti luotettavaa ja ajantasaisesti matkustajainformaatiota. Tätä tietoa tarvitaan liikenteen suunnitteluun ja matkustajille tiedottamista varten.

2 EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskeva asetetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksista (EU) N:o 181/2011 sekä asetuksen (EY) N:o

2006/204 muuttamisesta, jäljempänä linja-automatkestajien oikeuksia koskeva asetus, annettiin helmikuussa 2011. Asetusta aletaan soveltaa 1 päivästä maaliskuuta 2013 alkaen.

Asetuksen tavoitteena on luoda sääntely matkestajien oikeuksien turvaamiseksi kolmen osa-alueen suhteen, jotka ovat: 1. matkestajien oikeudet onnettomuustapauksissa 2. vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden erityiset oikeudet, 3. matkestajien oikeudet peruutus- ja viivästystapauksissa.

Asetuksen tavoitteet liittyvät yhteisön liikennepolitiikan ja muun politiikan, erityisesti kuluttajansuojan linjauksiin. Valkoisessa kirjassa Euroopan liikennepolitiikasta 2010 matkestajan oikeuksia korostetaan tärkeänä osana yhteisön liikennepolitiikkaa. Matkestajien oikeuksia tulisi kehittää kaikissa liikennemuodoissa. Tällä hetkellä matkestajien oikeuksista on jo voimassa yhteisöainsäädäntöä lentoliikenteessä (EY) N:o 261/2004 ja (EY) N:o 1107/2006 ja rautatieliikenteessä (EY) N:o 1371/2007 sekä meri- ja sisävesiliikenteessä (EU) N:o 1177/2010. On huomattava, että matkestajalla ei Euroopan Unionin jo voimassaolevassa tai voimaan tulevassa sääntelyssä tarkoiteta ainoastaan matkestajaa, jota Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan pidetään kuluttajana, vaan sääntely kattaa myös liikematkestajat.

Linja-automatkestajien oikeuksia koskevan asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan vähintään 250 kilometriä pitkään, säännölliseen kotimaiseen ja kansainväliseen reittiliikenteeseen linja-autolla. Matkestajalla on kuitenkin oikeudet riippumatta siitä, kuinka pitkän matkan hän tällaisella reitillä matkesta.

Asetusta sovelletaan kuitenkin myös tätä lyhyempään reittiliikenteeseen, kuten kaupunkien säännölliseen sisäiseen liikenteeseen, seuraavien artiklojen osalta: 4 artiklan 2 kohta (syrjimättömyys matkestajan kansallisuuden perusteella), 9 artikla (oikeus kuljetukseen liikuntarajoitteisuudesta huolimatta ilman lisäkustannuksia), 10 artiklan 1 kohta (poikkeukset liikuntarajoitteisten matkestajien kuljetusvelvollisuudesta), 16 artiklan 1 kohdan b alakohta (liikenteenharjoittajan ja terminaalin pitäjän vammaistietoisuutta koskeva koulutusvelvoite palvelutehtävissä ole-

valle henkilöstölle mukaan lukien kuljettajat), 16 artiklan 2 kohta (siirtymäaika koulutuksen järjestämiseksi), 17 artiklan 1 ja 2 kohta (liikenteenharjoittajan ja terminaalin pitäjän korvausvastuu apuvälineen kadotessa tai vahingoituessa), artikkelit 24 – 28 (liikenteenharjoittajan ja terminaalin pitäjän velvollisuus antaa matkatietoa ja varmistaa matkestajien tiedonsaanti heidän asetuksen mukaisista oikeuksistaan, liikenteenharjoittajan velvollisuus järjestää valitusten käsittely sekä valituksia koskevat määräajat).

Tilausliikenteeseen asetusta sovelletaan vain rajoitetusti. Asetus velvoittaa noudattamaan vain artikloita 4 (velvollisuus antaa lippu tai muu matkestusasiakirja ja käyttää syrjimättömiä sopimusehtoja), 7 (oikeus saada korvausta matkestajan kuoleman, henkilövahingon ja matkatavaran katoamisen tai vahingoittumisen vuoksi) ja 8 (liikenteenharjoittajan velvollisuus antaa onnettomuustapauksessa matkestajalle tarvittavaa apua).

Jäsenvaltio voi, ilmoitettuaan asiasta komissiolle, vapauttaa jonkin tietyn säännöllisen liikenteen asetuksen soveltamisalasta enintään neljän vuoden ajaksi asetuksen soveltamis päivästä sen vuoksi, että merkittävä osa tällaisesta säännöllisestä liikenteestä, mukaan lukien vähintään yksi aikataulun mukainen pysähtyminen, tapahtuu unionin ulkopuolella. Tällainen vapautus voidaan uusia kerran. Suomi voi siten, ilmoittamalla komissiolle, vapauttaa Venäjälle tai Norjaan suuntautuvan tai Venäjältä tai Norjasta Suomeen suuntautuvan, säännöllisen liikenteen asetuksen soveltamisesta enintään kahdeksaksi vuodeksi. Poikkeuslupia myöntäessään jäsenvaltion on noudatettava avoimuutta ja syrjimättömyyttä.

Asetus sisältää velvoitteita linja-autoyrityksille, matkanjärjestäjille, matkatoimistoille ja terminaalin pitäjille. Toisaalta asetus sisältää myös alihankintaa koskevan säännöksen (5 artiklan 1 kohta), jonka mukaan esimerkiksi matkanjärjestäjä, joka on uskonut asetuksen mukaisten velvoitteiden suorittamisen liikenteenharjoittajalle, vastaa itse suorittavan osapuolen toimista ja laiminlyönneistä. Tämä ei luonnollisesti estä mahdollista regressio-oikeutta liikenteenharjoittajaan nähden.

Asetus sisältää oikeuksia matkustajille ja erityisiä oikeuksia vammaisille tai liikuntarajoitteisille matkustajille. Vammaisella tai liikuntarajoitteisella henkilöllä tarkoitetaan asetuksessa henkilöä, jonka liikuntakyky on (sensorisen tai motorisen, pysyvän tai tilapäisen) fyysisen vamman, älyllisen kehitysvamman tai ymmärtämisvaikeuden tai vamman aiheuttaneen jonkin muun syyn taikka iän takia rajoittunut hänen käyttäessään kulkuneuvoja ja jonka tilanne edellyttää asianmukaista huomiota ja kaikille matkustajille tarjolla olevien palvelujen mukauttamista kyseisen henkilön tarpeisiin. Käsite on siten erillainen ja huomattavasti laajempi kuin esimerkiksi vammaispalvelulain vaikeavammaista tarkoittava määritelmä.

Asetuksessa on kuitenkin erikseen todettu, että mitään siinä ei ole tulkittava niin, että se olisi ristiriidassa voimassa olevan lainsäädännön kanssa, joka koskee linja-autojen teknisiä vaatimuksia tai linja-autopysäkkien ja terminaalien infrastruktuuria tai varusteita, tai lisäävän tuohon lainsäädäntöön uusia vaatimuksia.

Asetuksen I luku sisältää yleiset säännökset, mukaan lukien 4 artiklan 1 kohdan, jonka mukaan liikenteenharjoittajan on annettava matkustajalle lippu tai muu matkustamiseen oikeuttava asiakirja. Saman artiklan 2 kohdan mukaan sovellettavat sopimusehdot tai hinnat on tarjottava yleisölle ilmaan minkäänlaista suoraa tai välillistä, asiakkaan kansalaisuuteen taikka liikenteenharjoittajan tai lipunmyyjän sijoittautumispaikkaan unionissa perustuvaa syrjintää. Artiklassa todetaan kuitenkin, että se ei rajoita sosiaalisen hinnoittelun soveltamista.

Asetuksen I luvussa todetaan myös (6 artikla), että asetuksen säännökset ovat pakottavia, mutta liikenteenharjoittajat voivat tarjota matkustajan kannalta asetusta parempia sopimusehtoja. Näin esimerkiksi joukkoliikennelain laatulupausta koskevissa määräyksissä voidaan tarjota asetusta parempia sopimusehtoja, mutta ei voida heikentää tämän asetuksen mukaisia oikeuksia.

Asetuksen II luku sisältää säännökset korvauksesta ja avustamisesta onnettomuustapaauksissa. Matkustajilla on sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti oikeus korvaukseen linja-auton käyttöön liittyvien

onnettomuuksien aiheuttamasta kuolemasta tai henkilövahingosta sekä matkatavaroiden katoamisesta tai vahingoittumisesta (7 artikla). Kuolemantapaauksissa oikeus korvaukseen koskee asetuksen mukaan vähintään niitä henkilöitä, joita kuollut matkustaja oli tai olisi ollut lain nojalla velvollinen elättämään. Korvauksen määrä määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Kansallisessa lainsäädännössä mahdollisesti asetetut enimmäismäärät onnettomuustapausta kohden eivät saa olla vähemmän kuin 220 000 euroa matkustajaa kohden ja 1200 euroa kolia kohden. Apuväline tulee kuitenkin korvata aina täysimääräisesti kadonneen tai vahingoittuneen välineen korvaamisesta tai korjaamisesta aiheutuneiden kustannuksien mukaan.

Lisäksi liikenteenharjoittajan on annettava kohtuulliseksi ja oikeasuhtaiseksi katsottavaa apua onnettomuudesta johtuviin matkustajien välittömiin käytännön tarpeisiin. Tällaiseen apuun on kuuluttava tarvittaessa majoitus, ruoka, vaatteita, kuljetus ja ensiavun helpottaminen. Majoituskustannukset liikenteenharjoittaja voi rajoittaa 80 euroon yöltä ja enintään kahteen yöhön matkustajaa kohti (8 artikla).

Asetuksen III lukuun sisältyvät vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden erityiset oikeudet.

Näitä matkustajia koskevia, erityisiä oikeuksia ovat oikeus kuljetukseen ilman lisäkustannuksia vammasta tai liikuntarajoitteisuudesta huolimatta (9 artikla), esteettömyyttä koskevat ehdot eli liikenteenharjoittajien ja terminaalinpitäjien yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa laatimat ohjeet ja tiedot siitä, miten linja-auto tai nimetty terminaali täyttää esteettömyysvaatimukset ja miten vammaisia ja liikuntarajoitteisia henkilöitä palvellaan (11 artikla). Esteettömyyttä koskevissa ehtoissa tulee myös mainita mahdolliset turvallisuutta koskevaan lainsäädäntöön tai viranomaisten vahvistamaan, terveellisyyttä tai turvallisuutta koskevaan määräykseen perustuvat poikkeukset (10 artikla), jäsenvaltioiden velvoite nimetä terminaalit, joissa vammaisia ja liikuntarajoitteisia henkilöitä avustetaan (12 artikla), oikeus avustukseen terminaaleissa ja linja-autoissa ellei esteettömyysehdoista muuta johdu (11 artikla), liikenteenharjoitta-

jien ja terminaalipitäjien käyttöön otettava koulutus henkilöstölle (16 artikla) sekä apuvälineiden korvaus (17 artikla).

Oikeus kuljetukseen 9 artiklan mukaan ei kuitenkaan ole ehdoton. Liikenteenharjoittaja, matkatoimisto ja matkanjärjestäjä voi kieltäytyä hyväksymästä varausta tai antamasta lippua tai evätä pääsyn ajoneuvon vammaisuuteen tai liikuntarajoitteisuuteen vedoten, jos kieltäytyminen perustuu turvallisuutta koskevaan vaatimukseen kansainvälisessä, unionin tai kansallisessa säädöksessä. Kuljetuksesta voidaan kieltäytyä myös jos ajoneuvon nousu, siitä poistuminen tai siinä matkustaminen on fyysisesti mahdotonta suorittaa turvallisesti tai toimivalla tavalla ajoneuvon suunnittelun tai infrastruktuurin kuten pysäkin tai terminaalin vuoksi. Matkustajalla on kuitenkin oikeus saada matkustaa jos hän pyytää saada matkustaa avustajan kanssa. Matkustajalla on kieltäytymistapauksessa myös oikeus saada päätöksen perustelut ja tieto mahdollisesta vaihtoehtoisesta palvelusta ja, jos hän on jo varannut matkan ja ilmoittanut avuntarpeestaan ajoissa, myös oikeus maksun palautukseen ja tarvittaessa ilmaiseen paluumatkaan. Vaihtoehtoisesti matkustaja voi silloin vaatia, paitsi jos se ei ole mahdollista, matkan jatkamista tai uudelleenreititystä määränpäähän vaihtoehtoista liikennepalvelua käyttäen. Sama oikeus on matkustajan saatavalla.

Oikeus avustukseen (13 artikla) edellyttää, että avuntarpeesta ilmoitetaan vähintään 36 tuntia ennen avun tarvetta ja että avustamisasteessa ilmoitaudutaan viimeistään sinä määräaikana, jonka liikenteenharjoittaja on ilmoittanut tai jos sitä ei ole ilmoitettu, vähintään 30 minuuttia ennen lähtöaikaa.

Asetuksen 16 artiklan mukaan liikenteenharjoittajan ja soveltuvien osin terminaalipitäjän on huolehdittava siitä, että henkilökunta on koulutettu palvelemaan vammaisia ja liikuntarajoitteisia matkustajia. Henkilöstölle, joka toimii suoraan näitä matkustajia palvelevissa tehtävissä, lukuun ottamatta kuljettajia, on järjestettävä koulutusta heti asetuksen voimaantulosta, eli 1 päivästä maaliskuuta 2013 lähtien. Koulutuksen tulee sisältää sekä vammaistietoisuutta että vammaisten avustamista koskevaa koulutusta. Vammaistietoisuudesta liikenteenharjoittajan on järjestettävä

ja koulutusta myös kuljettajille yleisesti. Tähän, kaikille kuljettajille tarkoitettuun koulutusvelvoitteeseen jäsenvaltio voi myöntää siirtymäajan 1 päivään maaliskuuta 2018 asti. Kaikilla kuljettajilla tarkoitetaan kuljettajia, jotka ovat suoraan tekemisissä matkustajien kanssa.

Asetuksen IV luku sisältää määräykset matkustajien oikeuksista peruutus- ja viivästyntapauksissa. Asetuksen 19 artiklan mukaan liikenteenharjoittajan on terminaalista lähtevän liikenteen osalta tarjottava matkustajille viipymättä matkan jatkamista tai uudelleenreititystä ilman lisäkustannuksia lopulliseen määräpaikkaan jos liikenteenharjoittaja perustellusti arvioi, että lähtö viivästyy yli kaksi tuntia tai peruuntuu tai kyse on ylivarauksesta. Liikenteenharjoittajan on tarjottava matkustajille vaihtoehtoksi myös lipun hinnan palautusta ja ilmaista paluukuljetusta linja-autolla lähtöpaikkaan. Jos matkustajalle ei anneta tätä valinnan mahdollisuutta, hän voi vaatia lipun hinnan lisäksi korvauksena määrän, joka vastaa 50 prosenttia lipun hinnasta. Jos viivästys on yli kaksi tuntia linja-autopysäkillä lähdettäessä tai linja-autopysäkillä olevan matkustajan matka peruuntuu, matkustajalla on samat oikeudet kuin terminaalista lähtevässä liikenteessä lukuun ottamatta oikeutta vaatia korvausta lipun hinnan lisäksi.

Viivästyksistä ja peruutuksista on ilmoitettava terminaalissa lähteville matkustajille viimeistään 30 minuutin kuluttua aikataulun mukaisesta lähtöajasta (20 artikla). Myös vaihtoehtoisista jatkoyhteyksistä on tiedotettava. Tiedotuksen muodon on oltava sellainen, että se saavuttaa myös vammaiset ja liikuntarajoitteiset henkilöt.

Asetuksen 21 artiklan mukaan pitkän matkan eli aikataulun mukaan yli kolme tuntia aikataulun mukaan kestävän matkan, peruuntuessa tai viivästyessä yli 90 minuuttia, matkustajalla on oikeus saada ilmaiseksi liikenteenharjoittajalta kohtuullisessa suhteessa odotusaikaan tai viivästykseen välipalaa, aterioita ja virvokkeita, jos niitä on saatavilla linja-autossa tai terminaalissa tai niitä voidaan kohtuudella toimittaa sinne. Lisäksi matkustajalle on tarvittaessa järjestettävä hotellihuone tai muu majoitus sekä avustettava terminaalin ja majoituspaikan välisen kulje-

tuksen järjestämisessä. Majoitusta tai kuljetusta majoituspaikkaan ei kuitenkaan tarvitse järjestää jos peruutus tai viivästys johtuu ankarista sääolosuhteista tai merkittävistä luonnonkatastrofeista.

Luvun säännökset matkustajan oikeuksista viivästys- ja peruuttamistapauksissa eivät ole tyhjentyviä. Niiden estämättä matkustaja voi vaatia korvausta kärsimästään vahingosta kansallisen lainsäädännön mukaisesti (22 artikla).

Asetuksen V luku sisältää tiedottamista ja valituksia koskevat yleissäännöt eli oikeuden saada riittävästi matkatietoja koko matkan ajan (24 artikla), oikeuden saada tietoja matkustajien oikeuksista (25 artikla) sekä valitusten (eli yksittäisten riita-asioiden) käsitteilyä koskevat määräykset (artiklat 26 – 27). Linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksista on annettava tietoa terminaaleissa ja soveltuvin osin internetissä ja näissä tiedoissa on ilmoitettava kansallisen valvontaviranomaisen yhteystiedot. Matkustajan valitusaika (reklamaatioaika) liikenteenharjoittajalle on kolme kuukautta ja valitus on ratkaistava kolmen kuukauden määräajassa. Reklamaatioaika ei kuitenkaan koske 7 artiklan mukaisia, onnettomuudesta aiheutuneita korvausvaatimuksia.

Asetuksen VI luku sisältää täytäntöönpanoa koskevat määräykset. Asetuksen 28 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion on nimeävä asetuksen täytäntöönpanosta vastaava yksi tai useampi riippumaton elin (valvontaviranomainen), jonka on toteutettava toimenpiteet asetuksen noudattamiseksi. Matkustaja voi artiklan 3 kohdan mukaan tehdä valituksen asetuksen rikkomisesta tälle elimelle tai muulle jäsenvaltion nimeämälle elimelle. Jäsenvaltio voi kuitenkin päättää, että valitus tehdään ensisijaisesti liikenteenharjoittajalle, jolloin nimetty elin tai muu jäsenvaltion nimeämä elin toimii muutoksenhakuelimänä. Valvonnasta ja valituksista vastaavat elimet on ilmoitettava komissiolle.

Asetuksen 29, 30, 32 ja 34 artiklat sisältävät muut tavanomaiset täytäntöönpanosäännökset eli raportointia ja kansallisten valvontaviranomaisten tietojenvaihtoa sekä voimaantuloa koskevat määräykset. Asetuksen 31 artikla sisältää tavanomaiset säännökset jäsenvaltioiden velvollisuudesta säätää seuraamukset asetuksen säännösten rikkomises-

ta. Seuraamukset on annettava komissiolle tiedoksi viimeistään 1. päivänä maaliskuuta 2013.

Asetuksen liitteet sisältävät vammaisille henkilöille annettavan avun sisällön ja vammaistietoisuutta sekä avustamista koskevan koulutuksen sisällön.

3 Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi joukkoliikennelakia. Lakiin lisättäisiin säännökset linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 181/2011 sekä asetuksen (EY) N:o 2006/204 muuttamisesta annetun asetuksen (jäljempänä EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskeva asetus) soveltamisesta Suomessa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että liikenteenharjoittajilla olisi velvollisuus toimittaa ajantasaisia reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja toimivaltaisille viranomaisille sekä Liikennevirastolle.

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitettut toimivaltaiset viranomaiset

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja toimivaltaisia viranomaisia olisivat asetuksen yleisen valvonnan osalta kuluttaja-asiamies ja Trafí.

Kuluttaja-asiamies valvoo kuluttajansuojalakiin perustuvan yleistoimivaltansa mukaisesti asetuksen edellyttämien matkustajatiedotteiden sisältöä ja jakelua, liikenteenharjoittajien ja liikenteenharjoittajien yhteenliittymien, terminaalin pitäjien sekä matkatoimistojen markkinointia, sopimusehtoja ja menettelyjä asiakassuhteissa mukaan lukien asetuksen mukaista avustamista onnettomuustilanteissa. Mikäli näissä havaitaan esimerkiksi kuluttajilta saatujen ilmoitusten tai kuluttaja-asiamiehen havaintojen perusteella asetuksen vastaisia menettelyjä tai sopimusehtoja, kuluttaja-asiamiehellä on useita eri keinoja käytössään. Ensisijaisesti pyritään siihen, että yritys lopettaa tai muuttaa lainvastaisen menettelytavan vapaaehtoisesti. Yritykseltä pyydetään selvitys siitä, miten se

aikoo korjata havaitun rikkeen tai yritys pyydetään neuvotteluun, jossa pyritään sopimaan menettelytavan lopettamisesta tai muuttamisesta. Yritykseltä voidaan myös pyytää kirjallinen sitoumus siitä, että se lopettaa tai muuttaa lainvastaisen menettelyn sovitulla tai vaaditulla tavalla.

Jos asia ei korjaannu näillä toimin tai jos rikkomus on selkeä ja/tai toistuva, kuluttajasiames voi viedä asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi tai selkeissä perusasioissa antaa itse kiellon jatkaa lainvastaista menettelyä.

Trafin tehtävänä on valvoa muiden kuin kuluttajaviranomaisten toimivaltaan kuuluvien, asetuksen mukaisten oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumista. Näin Trafin tehtävänä on muun muassa valvoa sitä, että myös muiden kuin kuluttajien, kuten liikematkustajien oikeudet, toteutuvat yleisesti. Lisäksi Trafin on liikennealan virastona huolehdittava siitä, että liikenteenharjoittajiin tai liikenteen hoitoon liittyvät yleiset, asetuksen mukaiset velvoitteet toteutuvat. Tällaisia velvoitteita ovat muun muassa asetuksen matkatietoa ja koulutusta koskevat velvoitteet sekä velvoitteet vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien avustamisesta. Käytännössä yleiset valvontatehtävät voivat olla joiltain osin samoja kuin kuluttajaviranomaisten tehtävät. Näin ollen tietojen vaihto viranomaisten kesken on oleellista matkustajien yhdenvertaisuuden takaamiseksi. Trafi voi yhtyä toimiin joko omien havaintojensa perusteella tai matkustajilta saatujen ilmoitusten perusteella.

Koska asetus kattaa kaikki matkustajat riippumatta siitä, voidaanko matkustajaan Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan soveltaa kuluttajalainsäädäntöä vai ei, tulee matkustajilla myös yksittäisissä riitatapauksissa olla käytettävissään samat oikeussuojakeinot riippumatta kansallisen lainsäädännön rajoitteista.

Asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaan matkustaja voi tehdä valituksen asetuksen rikkomisesta asetuksen täytäntöönpanosta vastaavalle viranomaiselle tai muulle jäsenvaltion nimeämälle elimelle. Tällaisessa yksittäisessä riita-asia, kuten esimerkiksi tapauksessa, jossa liikenteenharjoittaja ei ole huolehtinut liikenneonnettomuuden yhtey-

dessä siitä, että matkustaja saisi majoituksen, toimivaltainen viranomais on olisi kuluttajien osalta kuluttajariitalautakunta. Kuluttajamatkustaja voisi saattaa asian kuluttajariitalautakunnan ratkaistavaksi, joka antaisi asiassa ratkaisusuosituksen. Koska kuluttajariitalautakunta ei voi käsitellä muiden kuin kuluttajamatkustajien yksittäisiä riita-asioita, voisivat muut matkustajat kuten liikematkustajat pyytää ratkaisusuositusta Trafilta. Ratkaisusuositusta Trafilta voisi pyytää esimerkiksi vammaisjärjestön edustaja, joka järjestön kustantamana on halunnut matkustaa linja-autolla, mutta häntä on kieltäydytty päästä määstä linja-autoon ja hän on siksi joutunut käyttämään taksia.

Jos yritys ei suostu noudattamaan kuluttajariitalautakunnan tai Trafin suositusta, voi matkustaja viedä asian yleisen alioikeuden ratkaistavaksi.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 21 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta tieliikennettä koskevissa asioissa. Lain 18 §:n 1 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta ja sen alaisia viranomaisia. Lain 23 §:n mukaan itsehallintoviranomaiset huolehtivat maakunnan lainsäädäntövallan piiriin kuuluvien asioiden hallinnosta. Näin ollen linja-automatkustajien oikeuksia koskevan asetuksen täytäntöönpanosta vastaisivat Ahvenanmaalla lähtökohteisesti Ahvenanmaan itsehallintoviranomaiset siltä osin kuin tehtävä kuuluu valtakunnassa Trafille. Saman lain 27 §:n 10 kohdan mukaan valtakunnalla on kuitenkin lainsäädäntövalta kuluttajansuojaa koskevissa asioissa. Lain 30 §:n 10 kohdan mukaan valtakunnassa kuluttajavalituslautakunnalle kuuluvista tehtävistä huolehtii maakunnassa erityinen, maakunnan hallituksen asettama lautakunta.

Esityksen suhde lain laatulupausta koskeviin määräyksiin

Nykyinen laatulupausta koskeva pykälä velvoittaa liikenneluvan haltijaa tai liikenneluvan haltijoiden yhteenliittymää sisällyttämään laatulupaukseen tiedot pykälässä erikseen luetelluista asioista kuten siitä, miten palvelujen muutoksista tiedotetaan, millaisia

lippuja on käytössä, millaista kalustoa on käytössä ja miten mahdollisesti avustetaan vammaisia ja liikuntarajoitteisia matkustajia. Toisaalta pykälä jättää liikenneluvan haltijalle tai liikenneluvan haltijoiden yhteenliittymälle oikeuden itse määrittellä sen, miten hyvää laatutasoa se matkustajille lupaa näiden pykälässä lueteltujen asioiden osalta. Laatulupausta koskevat määräykset velvoittavat kaikkia liikenneluvan haltijoita riippumatta siitä, millaisesta liikenneluvasta on kyse ja miten liikennettä harjoitetaan.

Linja-automatkustajien oikeuksia koskeva asetus sisältää säännöksiä, jotka koskevat muun muassa syrjimättömyyttä, tiedottamista, vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien avustamista sekä esteettömyysehtojen laatimista. Säännökset ovat pakottavia ja velvoittavat takaamaan matkustajille tietyn, asetuksessa tarkemmin säännellyn laatutason. Toisaalta asetuksen määräyksiä sovelletaan eri tavoin riippuen siitä, kuinka pitkä liikennöitävän aikataulun mukainen matka on, suuntautuko matka Euroopan unionin ulkopuolelle ja onko kyse tilausliikenteestä. Asetus velvoittaa suoraan myös muita kuin liikenteenharjoittajia tai liikenteenharjoittajien yhteenliittymiä kuten terminaalien pitäjiä, lipunmyyjiä, matkanjärjestäjiä ja matkatoimistoja.

On huomattava, että laatulupausta koskevat velvoitteet, kuten ilmoitus siitä, miten vammaisia matkustajia avustetaan vai avustetaanko heitä lainkaan, säilyy vaikka liikenteenharjoittaja tai liikenteenharjoittajan yhteenliittymä ei suoraan asetuksen nojalla olisi velvollinen antamaan avustusta. Toisaalta laatulupauksessa ei voi heikentää matkustajan asetuksen mukaisia oikeuksia.

Linja-autoasemien nimeäminen

Esitys sisältää myös ehdotuksen Trafín tehtävien laajentamisesta siten, että sillä olisi toimivalta nimetä asetuksen edellyttämät terminaalit eli linja-autoasemat, joissa liikenteenharjoittajien ja terminaalien pitäjien on avustettava vammaisia ja liikuntarajoitteisia matkustajia. Asetuksen mukaan terminaalilla tarkoitetaan miehitettyä terminaalia, jossa säännöllisen liikenteen on aikataulun mukaan määrä pysähtyä tietyllä reitillä matkustajien

nousemiseksi ajoneuvoon tai poistumiseksi ajoneuvosta ja jossa on lähtöselvitystiskin, odotushuoneen tai lipputoimiston kaltaisia tiloja.

Asetus ei edellytä sitä, että näiden linja-autoasemien tai linja-autokaluston tulisi olla käytännössä esteettömiä niin, että vammaisten tai liikuntarajoitteisten matkustajien olisi helpompi liikkua itsenäisesti. Käytännössä nämä matkustajat tarvitsevat kuitenkin avustusta sitä enemmän mitä huonommin asema heille soveltuu. Monia linja-autoasemia on kuitenkin viime vuosina korjattu rakentamismääräysten ja matkakeskusohjeistuksen mukaisesti esteettömimmiksi.

Terminaalit on nimettävä huolimatta siitä, että ne eivät ole täysin toimivia vammaisten tai liikuntarajoitteisten matkustajien kannalta. Avustusta ei kuitenkaan tarvitse antaa kaikissa tapauksissa näissä terminaalissa. Kieltäytyminen perusteet tulee kuitenkin olla mainittu erikseen asetuksen 11 artiklan 1 kohdassa mainituissa esteettömyyttä koskeissa eidoissa.

Asetuksen 13 artiklan sanamuoto viittaa siihen, että terminaaleja on nimettävä useampi kuin yksi. Käytännössä terminaalit tulisi nimetä siten, että mahdollistetaan nimettyjen terminaalien verkosto tai ainakin joidenkin säännöllisten linja-autoreittien toimivuus avustusta tarvitseville matkustajille linja-automatkan molemmissa päissä. Koska päätös edellyttää muun muassa sopivien linja-autoreittien ja mahdollisten olemassa olevien laatuikäytävien selvittämistä, on Trafín kuultava asiassa toimivaltaisia reittiliikenneluvan myöntäviä viranomaisia ja palvelusopimusasetuksessa tarkoitettuja toimivaltaisia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia. Lisäksi Trafín on kuultava myös terminaalien haltijoita ja paikallisia vammaisjärjestöjä.

Asetuksessa tarkoitettut seuraamukset ja muutoksenhaku

Esityksen sisältämät seuraamukset asetuksen noudattamatta jättämisestä olisivat kuluttajaviranomaisten käytössä olevien seuraamusten lisäksi Trafín kielto toimia vastoin asetuksessa annettuja säännöksiä tai sen antama määräys muuttaa tai korjata tällainen toiminta asetuksen mukaiseksi. Kiellon ja

määräyksen tehosteeksi Trafi voisi asettaa uhkasakon.

Seuraamukset voitaisiin kohdentaa liikenneluvan haltijoiden ja liikenneluvan haltijoiden yhteenliittymän lisäksi asetuksessa tarkoitettuihin terminaalin pitäjiin, matkanjärjestäjiin matkatoimistoihin. Lisäksi seuraamuksia voitaisiin kohdentaa myös lipunmyyjiin siltä osin kuin näille olisi asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan uskottu suoritettavaksi jokin asetuksen velvoite.

Trafin määräämästä seuraamuksesta saisi hakea muutosta 53 §:n 3 momentin mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Päätös voitaisiin panna heti täytäntöön, vaikka se ei olisi saanut lainvoimaa, jollei päätöksessä toisin määrätä.

Trafin terminaalin nimeämistä koskevaan päätöksestä ei saisi hakea muutosta valittamalla. Sen sijaan päätökseen voisi vaatia oikaisua Trafilta 30 päivän kuluttua siitä, kun päätöksestä on saatu tieto. Oikaisuvaatimusta koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätöksestä valittaminen vaatisi kuitenkin sitä, että korkein hallinto-oikeus myöntäisi asiassa valitusluvan.

Siirtymäsäännökset Venäjän ja Norjan liikenteessä sekä koulutuksen järjestämisessä

Asetusta sovellettaisiin Suomen ja Venäjän välisessä sekä Suomen ja Norjan välisessä säännöllisessä linja-autoliikenteessä vasta 1 päivästä maaliskuuta 2021 lähtien. Näin ollen asetusta ei sovellettaisi esimerkiksi Helsingin ja Pietarin välisessä reittiliikenteessä reitin Suomen alueella tapahtuvaan liikenteeseen ennen mainittua päivämäärää.

Muun kuin säännöllisen liikenteen osalta asetusta sovellettaisiin kuitenkin jo 1 päivästä maaliskuuta 2013 lähtien. Käytännössä asetusta sovellettaisiin heti sen voimaantuloa tilausliikenteeseen Suomen ja Venäjän sekä Suomen ja Norjan välisessä liikenteessä. Tässä liikenteessä olisi siten sovellettava 4 artiklassa mainittuja velvoitteita antaa lippu tai muu matkustusasiakirja ja sopimusehtojen ja hintojen syrjimättömyyttä matkustajan kansallisuuden tai liikenteenharjoittajan tai lipunmyyjän unioniin sijoittautumispaikan

perusteella, 7 artiklassa mainittua korvausvelvollisuutta matkustajan kuoleman, henkilövahingon ja matkatavaran katoamisen tai vahingoittumisen vuoksi sekä 8 artiklassa mainittua velvollisuutta antaa onnettomuustapauksessa avustusta matkustajalle majoituksen, ruuan, vaatteiden ja kuljetuksen osalta.

Asetuksen säännöksiä kaikkien kuljettajien koulutuksen osalta sovellettaisiin vasta 1 päivästä maaliskuuta 2018 lähtien. Muu asetuksen 16 artiklan mukainen koulutus on otettava käyttöön jo asetuksen voimaan tullessa.

Tietojen luovuttaminen

Esityksessä ehdotetaan, että liikenteenharjoittajilla olisi velvollisuus toimittaa ajantasaisia reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja toimivaltaisille viranomaisille sekä Liikennevirastolle valtakunnallista joukkoliikenteen koontitietokantaa varten ennen liikenteen aloittamista tai liikenteen muuttamista. Tämä mahdollistaisi matkustajia palvelevan ja valtakunnallisesti yhteen toimivan reitti- ja aikataulutietokannan luomisen.

Tilastointiin ja tutkimukseen liittyvät tehtävät siirrettäisiin liikenne- ja viestintäministeriöstä Liikennevirastolle. Lisäksi tietojen luovuttamista viranomaiselle koskevaan pykälään tehtäisiin muutama lakitekniinen muutos.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ja sen perusteena olevalla EU:n asetuksella olisi jonkin verran taloudellisia vaikutuksia linja-autoyrittäjille, terminaalin pitäjille, matkanjärjestäjille ja matkatoimistoille lähinnä, koulutuksen, avustuksen ja tiedotuksen järjestämisen vuoksi.

Kotitalouksille esityksellä olisi positiivisia vaikutuksia muun muassa liikennepalvelujen laadun ja tiedotuksen parantumisen myötä. Esitys lisäisi liikuntarajoitteisten ja vammaisten matkustajien mahdollisuutta matkustaa linja-autolla koska se lisäisi henkilökunnan tietämystä vammaisuudesta ja mahdollistaisi avustuksen pitkillä matkoilla.

Linja-automatkustajien oikeuksia koskeva esitys vaikuttaisi kuluttajaviranomaisten tehtäviin ja lisäisi Trafin tehtäviä. Muutokset

vaikuttaisivat henkilökunnan työtehtäviin, mutta uudet tehtävät eivät välttämättä vaatisi sitä, että henkilökunnan määrää olisi lisättävä.

Ehdotetuilla viranomaisten tietojensaanti-oikeutta koskevilla muutoksilla ei arvioida olevan henkilöstövaikutuksia toimivaltaisissa viranomaisissa tai Liikennevirastossa.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä oikeusministeriön ja Liikenneviraston kanssa. Linja-automatkestajien oikeuksien osalta valmisteluun on liittynyt asetuksen muun täytäntöpanon valmistelu, jota on tehty yhteistyössä oikeusministeriön, Linja-autoliiton, Paikallisliikenneliitto ry:n, Matkahuollon, Suomen matkatoimistojen liiton, Trafín, Kuluttajaliiton, Kuluttajaviraston ja Invalidiliitto ry:n sekä Valtakunnallisen vammaisneuvoston kanssa. Valmistelun yhteydessä liikenne- ja viestintäministeriö on ollut yhteydessä myös Ahvenanmaan maakunnan hallitukseen.

Esityksestä on pyydetty lausunnot. Lausuntoja saatiin oikeusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, Kuluttaja- ja kilpailuvirastolta, Kuluttajariitalautakunnalta, Kuluttajaliitolta,

Suomen matkatoimistoalan liitolta, Liikenteen turvallisuusvirasto Trafilta, Liikennevirastolta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Suomen Kuntaliitolta, Uudenmaan -, Kaakkois-Suomen, Etelä- Pohjanmaan-, Pohjois-Pohjanmaan -, Pirkanmaan- ja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, Linja-autoliitolta, Suomen Paikallisliikenneliitto ry:ltä, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry:ltä, Autoliikenteen työnantajaliitto ry:ltä, Helsingin seudun liikenne HSL:ltä, Turun, Oulun, Kuopion, Kouvolan, Porin, Hämeenlinnan ja Savonlinnan kaupungeilta, Valtakunnalliselta vammaisneuvostolta, Vammaisfoorumilta, Invalidiliitto ry:ltä, ja Kuuloliitto ry:ltä ja Ahvenanmaan maakuntahallitukselta.

Asetuksen mukaan matkustajalla on samat oikeudet riippumatta siitä, onko hän itse maksanut matkansa tai matkustaako hän esi-

merkiksi työnantajansa, kuten jonkin järjestön, kustannuksella. Kansallisessa kuluttajalainsäädännössä lähtökohtana on kuitenkin se, että vain kuluttajiksi katsottavia yksityishenkilöitä tulee suojella. Tämän vuoksi alkuperäiseen ehdotukseen sisältyi matkustajien yksittäisiä riita-asioita koskevan toimivallan osalta kaksi vaihtoehtoa, joista päävaihtoehdon mukaan toimivaltainen viranomainen olisi ollut kaikissa, myös muita kuin kuluttajamatkustajia koskevissa riitatapauksissa, kuluttajariitalautakunta. Toisessa, hakasuluissa esitetyssä vaihtoehdossa Trafi oli toimivaltainen viranomainen muiden kuin kuluttajaksi katsottavien matkustajien osalta. Lausunnonantajilta pyydettiin omaa arvioita näistä vaihtoehdoista.

Suurella osalla lausuntoja, kuten toimivaltaisten viranomaisten ja Invalidiliiton lausunnoissa puollettiin vaihtoehtoa, jonka mukaan matkustajien yksittäisissä riita-asioissa toimivaltainen viranomainen olisi ollut aina kuluttajariitalautakunta. Perusteluna tehtävien keskittämiseksi viitattiin yleisesti yhdenvertaisuuteen ja menettelytapojen selkeyteen. Trafín lausunnossa korostettiin lisäksi sitä, että prosessin käyminen kahdella eri taholla ja jopa useampiportaisena ei voinut olla hyvä ratkaisu. Trafi korosti myös sitä, että kuluttajariitalautakunnan toimivaltaa oli jo laajennettu esimerkiksi asuntokauppa-asioissa.

Oikeusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kuluttajariitalautakunnan, Kuluttaja- ja kilpailuviraston ja Kuluttajaliiton lausunnoissa tätä vaihtoehtoa kuitenkin vastustettiin jyrkästi ja puollettiin ratkaisua, jonka mukaan Trafi olisi toimivaltainen viranomainen muiden kuin kuluttajaksi katsottavien matkustajien osalta. Perusteluna oli muun muassa se, että yhden yhteisöasetuksen perusteella ei ollut syytä muuttaa kansallisen kuluttajalainsäädännön peruseriaatteita ja esitettiin epäily siitä, että verovaroin voitaisiin hoitaa elinkeinonharjoittajien riita-asioita. Voimakkaan vastustuksen vuoksi yksittäisten riita-asioiden hoitoa koskevaa esitystä muutettiin niin, että Trafilla olisi toimivalta muiden kuin kuluttajaksi katsottavien matkustajien osalta ja kuluttajariitalautakunta vastaisi vain kuluttajien riita-asioiden käsittelystä.

Lisäksi esitystä täsmennettiin myös terminaalien nimeämistä, muutoksenhakua ja Ah-

venanmaata koskevien huomautusten perusteella. Samalla tehtiin eräitä pieniä, lakitekniisiä muutoksia (1 §:n 1 momentti ja eräät 57 §:n kohdat).

Suurin osa lausunnonantajista kannatti tietojen saantia koskevaa esitystä. Joissakin lausunnoissa oikeutta tiedonsaantiin tilastointia ja tutkimusta varten kuitenkin toivottiin laajennettavan Liikenneviraston lisäksi toimivaltaisille viranomaisille. Toisaalta velvollisuutta tietojen toimittamiseen myös vastustettiin. Nämä lausunnot eivät kuitenkaan antaneet aihetta muutoksiin koska tarkoituksena

ei ollut laajempi uudistus ja tietoja tarvitaan joka tapauksessa liikenteen suunnittelua ja matkustajille tiedottamista varten. Esitetyt muut muutostarpeet tullaan arvioimaan myöhemmässä vaiheessa.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2013.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki**joukkoliikennelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan joukkoliikennelain (869/2009) 1 §:n 1 momentti, 53 §:n 1 momentti ja 57 §, sellaisena kuin niistä on 53 §:n 1 momentti laissa 1694/2009, sekä
lisätään lakiin siitä lailla 1219/2011 kumotun 2 §:n 7 kohdan ja 16 §:n tilalle uusi 2 §:n 7 kohta ja 16 § sekä lakiin uusi 52 a ja 55 a § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan joukkoliikenteenä harjoitettavaan ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen tiellä linja-autolla, jollei rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 1370/2007, jäljempänä palvelusopimusasetus, tai muista Euroopan unionin asetuksista muuta johdu. Tämän lain 2 §:n 1 ja 10 kohdan, 3–7 §:n, 8 §:n 1 momentin, 9 §:n 1 ja 2 momentin, 47 ja 48 §:n, 49 §:n 2 momentin, 52 §:n, 53 §:n 3 momentin sekä 57 ja 58 §:n säännöksiä sovelletaan myös palvelusopimusasetuksen mukaisesti harjoitettavaan joukkoliikenteeseen. Lain 2 §:n 11 kohdan, 14 §:n, 6 luvun sekä 53 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan vain palvelusopimusasetuksen mukaisesti harjoitettavaan joukkoliikenteeseen.

2 §

Määritelmät

7) EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevalla asetuksella matkustaji-

en oikeuksia linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N: 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.

16 §

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitetut toimivaltaiset viranomaiset

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään kuluttaja-asiamiehen ja kuluttajariitalautakunnan toimivallasta, Liikenteen turvallisuusvirasto on EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 28 artiklan 1 ja 3 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen.

7 luku

Liikenteen harjoittaminen

52 a §

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitettujen terminaalien nimeäminen

Liikenteen turvallisuusvirasto nimeää EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 12 artiklassa tarkoitettut

linja-autoterminaalit, joissa vammaisia ja liikuntarajoitteisia henkilöitä avustetaan, kuulutaan asiassa 12 §:n 2 ja 3 momentissa mainittuja toimivaltaisia viranomaisia, palvelusopimusasetuksessa tarkoitettuja tieliikenteen toimivaltaisia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia, terminaalien haltijoita sekä paikkakunnan vammaisjärjestöjen edustajia.

53 §

Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Liikenteen turvallisuusviraston 21 §:ssä tarkoitettua kokeen arviointiin tai 52 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen linja-autoterminaalien nimeämisestä ei saa hakea muutosta valittamalla. Kokeen arviointiin ja terminaalien nimeämiseen saa hakea oikaisua Liikenteen turvallisuusvirastolta. Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä, kun tieto kokeen tuloksesta tai terminaalien nimeämisestä on saatu. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

55 a §

Seuraamukset EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen rikkomisesta

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään kuluttajaviranomaisten oikeudesta määrätä seuraamuksia, Liikenteen turvallisuusvirasto voi kieltää liikenteenharjoittajaa, liikenteenharjoittajien yhteenliittymää, linja-autoterminaalien pitäjää, matkanjärjestäjää, matkatoimistoa ja lipunmyyjää toimimasta vastoin EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen säännöksiä tai määrätä asetuksen vastaisesti toimineen muuttamaan tai korjaamaan toimintansa asetuksen vaatimusten mukaiseksi. Kielto ja määräys ovat voimassa, kunnes puutteet on korjattu. Liikenteen turvallisuusvirasto voi asettaa uhkasakon kieltonsa ja määräyksensä

tehosteeksi siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

57 §

Tietojen luovuttaminen

Liikenteenharjoittajalla on velvollisuus liike- ja ammattisalaisuuden estämättä luovuttaa harjoittamansa liikenteen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää sekä talouttaan koskevia tietoja liikenne- ja viestintäministeriölle valtakunnallisen liikenteen palvelutason määrittelyä varten sekä Liikennevirastolle tilastointia ja tutkimusta varten.

Liikenteenharjoittajalla on velvollisuus liike- ja ammattisalaisuuden estämättä luovuttaa 3 luvussa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille niiden toimivaltaan kuuluvan liikenteen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää koskevia tietoja palvelutason määrittelyä ja liikenteen suunnittelua varten. Ajantasaiset liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutiedot on luovutettava toimivaltaisille viranomaisille ja Liikennevirastolle liikennepalveluista tiedottamista varten.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tietoa on luovutettava viranomaisen pyynnöstä kohtuullisessa ajassa ja maksutta. Kuitenkin liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutiedot on luovutettava maksutta ennen liikenteen aloittamista tai liikenteen muuttamista. Jos tietoja ei anneta pyynnöstä tai kehotuksesta huolimatta taikka liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja ennen liikenteen aloittamista tai liikenteen muuttamista kohtuullisessa, vähintään kuukauden määräajassa, viranomaisen voi velvoittaa liikenteenharjoittajan korjaamaan laiminlyöntinsä. Viranomaisen voi asettaa veloitteen tehosteeksi uhkasakon siten kuin uhkasakkolaissa säädetään.

Edellä 2 momentissa mainituilla viranomaisilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa saamia tietoja toiselle viranomaiselle, jos tietojen käyttötarkoitus ei muutu. Viranomaisella on oikeus käyttää ja julkistaa liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja sekä luovuttaa niitä joukkoliikenteen palvelutasoa parantaviin ja sen kilpailukykyä edistäviin tarkoituksiin. Viranomaisella on myös oikeus sisällyttää saamiin liikenteen kysyntään liittyviä tietoja lii-

kenteen järjestämistä koskevan tarjouskilpailun tarjouspyyntöön.

Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella säädetään tarkemmin, mitä tietoja ja missä muodossa liikenteenharjoittajan tulee luovuttaa 1—3 momenttien perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevaa asetusta sovelletaan Suo-

men ja Venäjän sekä Suomen ja Norjan väliin säännölliseen linja-autoliikenteeseen 1 päivästä maaliskuuta 2021 lähtien.

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 16 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua liikenteenharjoittajan velvollisuutta ottaa käyttöön vammaisuuteen liittyvän koulutuksen menettelyt sovelletaan 1 päivästä maaliskuuta 2018 lähtien.

Helsingissä 4 päivänä huhtikuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Liikenneministeri Merja Kyllönen

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

joukkoliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan joukkoliikennelain (869/2009) 1 §:n 1 momentti, 53 §:n 1 momentti ja 57 §, sellaisena kuin niistä on 53 §:n 1 momentti laissa 1694/2009, sekä
lisätään lakiin siitä lailla 1219/2011 kumotun 2 §:n 7 kohdan ja 16 §:n tilalle uusi 2 §:n 7 kohta ja 16 § sekä lakiin uusi 52 a ja 55 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan joukkoliikenteen harjoitettavaan ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen tiellä linja-autolla, jollei rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 1370/2007, jäljempänä palvelusopimusasetus, tai muista yhteisön asetuksista muuta johdu. Tämän lain 2 §:n 1 ja 10 kohdan, 3–7 §:n, 8 §:n 1 momentin, 9 §:n 1 ja 2 momentin, 47 ja 48 §:n, 49 §:n 2 momentin, 52 §:n, 53 §:n 3 momentin sekä 57 ja 58 §:n säännöksiä sovelletaan myös palvelusopimusasetuksen mukaisesti harjoitettavaan joukkoliikenteeseen. Lain 2 §:n 11 ja 12 kohdan, 14 §:n, 6 luvun sekä 53 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan vain palvelusopimusasetuksen mukaisesti harjoitettavaan joukkoliikenteeseen.

Tätä lakia sovelletaan joukkoliikenteen harjoitettavaan ammattimaiseen henkilöiden kuljettamiseen tiellä linja-autolla, jollei rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 1370/2007, jäljempänä palvelusopimusasetus, tai muista *Euroopan unionin* asetuksista muuta johdu. Tämän lain 2 §:n 1 ja 10 kohdan, 3–7 §:n, 8 §:n 1 momentin, 9 §:n 1 ja 2 momentin, 47 ja 48 §:n, 49 §:n 2 momentin, 52 §:n, 53 §:n 3 momentin sekä 57 ja 58 §:n säännöksiä sovelletaan myös palvelusopimusasetuksen mukaisesti harjoitettavaan joukkoliikenteeseen. Lain 2 §:n 11 kohdan, 14 §:n, 6 luvun sekä 53 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan vain palvelusopimusasetuksen mukaisesti harjoitettavaan joukkoliikenteeseen.

2 §

Määritelmät

2 §

Määritelmät

7) EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevalla asetuksella matkustajien oikeuksia linja-autoliikenteessä sekä asetuksen (EY) N: 2006/2004 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 181/2011.

16 §

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitettujen terminaalien nimeäminen

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään kuluttaja-asiamiehen ja kuluttajariitalautakunnan toimivallasta, Liikenteen turvallisuusvirasto on EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 28 artiklan 1 ja 3 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen.

16 §

(16 § kumottu lailla 1219/2011)

7 luku

Liikenteen harjoittaminen

52 a §

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa tarkoitettujen terminaalien nimeäminen

Liikenteen turvallisuusvirasto nimeää EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 12 artiklassa tarkoitetut linja-autotermiinaalit, joissa vammaisia ja liikuntarajoitteisia henkilöitä avustetaan, kuultuaan asiassa 12 §:n 2 ja 3 momentissa mainittuja toimivaltaisia viranomaisia, palvelusopimusasetuksessa tarkoitettuja tieliikenteen toimivaltaisia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia, terminaalin haltijoita sekä paikkakunnan vammaisjärjestöjen edustajia.

53 §

Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Liikenteen turvallisuusviraston 20 §:ssä tarkoitetun kokeen arviointiin ei saa hakea muutosta valittamalla. Kokeen arviointiin saa hakea oikaisua Liikenteen turvallisuusvirastolta. Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä, kun henkilö sai tiedon kokeen tuloksesta. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

53 §

Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Liikenteen turvallisuusviraston 21 §:ssä tarkoitetun kokeen arviointiin tai 52 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen linja-autotermiinalin nimeämisestä ei saa hakea muutosta valittamalla. Kokeen arviointiin ja termiinalin nimeämiseen saa hakea oikaisua Liikenteen turvallisuusvirastolta. Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä, kun tieto kokeen tuloksesta tai termiinalin nimeämisestä on saatu. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. *Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.*

55 a §

Seuraamukset EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen rikkomisesta

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään kuluttajaviranomaisten oikeudesta määrätä seuraamuksia, Liikenteen turvallisuusvirasto voi kieltää liikenteenharjoittajaa, liikenteenharjoittajien yhteenliittymää, linja-autotermiinalin pitäjää, matkanjärjestäjää, matkatoimistoa ja lipunmyyjää toimimasta vastoin EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen säännöksiä tai määrätä asetuksen vastaisesti toimineen muuttamaan tai korjaamaan toimintansa asetuksen vaatimusten mukaiseksi. Kielto ja määräys ovat voimassa, kunnes puutteet on korjattu. Liikenteen turvallisuusvirasto voi asettaa uhkasakon kieltonsa ja määräyksensä tehosteeksi siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

57 §

Tietojen luovuttaminen viranomaiselle

Liikenteenharjoittajalla on velvollisuus liike- ja ammatissalaisuuden estämättä luovuttaa liikenne- ja viestintäministeriölle harjoittamansa liikenteen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää sekä talouttaan koskevia tietoja tilastointia ja tutkimusta sekä valtakunnallisen liikenteen palvelutason määrittelyä varten.

Liikenteenharjoittajalla on velvollisuus liike- ja ammatissalaisuuden estämättä luovuttaa 3 luvussa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille niiden toimivaltaan kuuluvan liikenteen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää koskevia tietoja palvelutason määrittelyä ja liikenteen suunnittelua varten sekä viranomaisen pyytämät tiedot sen toimivaltaan kuuluvan liikenneluvan myöntämistä ja peruuttamista sekä sen nojalla harjoitetun liikenteen valvontaa varten. Liikenteen reitti- ja aikataulutietoja on tarvittaessa luovutettava myös liikennepalveluista tiedottamista varten.

Edellä 2 momentissa mainituilla viranomaisilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa saamiaan tietoja toiselle viranomaiselle, jos tietojen käyttötarkoitus ei muutu. Viranomaisella on myös oikeus sisällyttää saamiaan liikenteen kysyntään liittyviä tietoja liikenteen järjestämistä koskevan tarjouskilpailun tarjouspyyntöön. Viranomaisella on oikeus julkistaa liikenteen reitti- ja aikataulutiedot sekä luovuttaa niitä joukkoliikenteen palvelutasoa parantaviin ja sen kilpailukykyä edistäviin tarkoituksiin.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovutettavuus viranomaisen pyynnöstä kohtuullisessa ajassa ja maksutta. Jos tietoja ei anneta pyynnöstä tai kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa, vähintään kuukauden määräajassa, viranomaisella on velvoitetta joukkoliikenneluvan haltijan korjaamaan laiminlyöntinsä. Viranomaisella on oikeus käyttää velvoitteen tehosteeksi uhkasakon siten kuin uhkasakko-laissa (1113/1990) säädetään.

Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella säädetään tarkemmin, mitä tietoja ja missä muodossa liikenteenharjoittajan tulee luovuttaa 1–4 momenttien perusteella.

57 §

Tietojen luovuttaminen

Liikenteenharjoittajalla on velvollisuus liike- ja ammatissalaisuuden estämättä luovuttaa harjoittamansa liikenteen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää sekä talouttaan koskevia tietoja liikenne- ja viestintäministeriölle valtakunnallisen liikenteen palvelutason määrittelyä varten sekä Liikennevirastolle tilastointia ja tutkimusta varten.

Liikenteenharjoittajalla on velvollisuus liike- ja ammatissalaisuuden estämättä luovuttaa 3 luvussa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille niiden toimivaltaan kuuluvan liikenteen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää koskevia tietoja palvelutason määrittelyä ja liikenteen suunnittelua varten. Ajantasaiset liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutiedot on luovutettava toimivaltaisille viranomaisille ja Liikennevirastolle liikennepalveluista tiedottamista varten.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen luovutettavuus viranomaisen pyynnöstä kohtuullisessa ajassa ja maksutta. Kuitenkin liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutiedot on luovutettava maksutta ennen liikenteen aloittamista tai liikenteen muuttamista. Jos tietoja ei anneta pyynnöstä tai kehotuksesta huolimatta taikka liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja ennen liikenteen aloittamista tai liikenteen muuttamista kohtuullisessa, vähintään kuukauden määräajassa, viranomaisella on velvoitetta liikenteenharjoittajan korjaamaan laiminlyöntinsä. Viranomaisella on oikeus käyttää velvoitteen tehosteeksi uhkasakon siten kuin uhkasakko-laissa säädetään.

Edellä 2 momentissa mainituilla viranomaisilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa saamiaan tietoja toiselle viranomaiselle, jos tietojen käyttötarkoitus ei muutu. Viranomaisella on oikeus käyttää ja julkistaa liikenteen reitti-, pysäkki- ja aikataulutietoja sekä luovuttaa niitä joukkoliikenteen palvelutasoa parantaviin ja sen kilpailukykyä edistäviin tarkoituksiin. Viranomaisella on myös oikeus sisällyttää saamiaan liikenteen kysyntään liittyviä tietoja liikenteen järjestämistä koskevan tarjouskilpailun tarjouspyyntöön.

Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella säädetään tarkemmin, mitä tietoja ja missä muodossa liikenteenharjoittajan tulee luovuttaa 1—3 momenttien perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevaa asetusta sovelletaan Suomen ja Venäjän sekä Suomen ja Norjan väliseen säännölliseen linja-autoliikenteeseen 1 päivästä maaliskuuta 2021 lähtien.

EU:n linja-autoliikenteen matkustajien oikeuksia koskevan asetuksen 16 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua liikenteenharjoittajan velvollisuutta ottaa käyttöön vammaisuuteen liittyvän koulutuksen menettelyt sovelletaan 1 päivästä maaliskuuta 2018 lähtien.
